

Voorzitter: K. Schuiling (burgemeester)

Namens de raad: M. Wijnja (GroenLinks), C. Bloemhoff (PvdA), T. Rustebiel (D66), K. de Wrede (PvdD), A. Sijbolts (Stadspartij), J. Dijk (SP), I. Jacobs (VVD), S. Bosch (Student&Stad), I. Jongman (ChristenUnie), J. de Haan (CDA), L. van der Laan (PvhN), D. Ram (PVV)

Namens de griffie: J. Spier

Duidingsdebat over de verkiezingsuitslag

00:19:04

Voorzitter (Burgemeester Schuiling): Dames en heren, het is acht uur. Ik heet u allemaal van harte welkom bij deze bijeenkomst. We hebben het hier niet over een formele raadsvergadering, maar we hebben het hier over een bijeenkomst, waarin de gelegenheid is voor degenen die daar prijs op stelt om de verkiezingsuitslag van vorige week woensdag te duiden. De lijsttrekkers van de deelnemende partijen en de partijen die in de gemeenteraad zijn gekozen nemen deel aan dit gesprek daarover. Als ik het zo goed zie, dan klopt het dat inderdaad de lijsttrekkers van de partijen hier aanwezig zijn. Daarnaast is het zo dat er nog een groot aantal belangstellenden hier in Topweer verzameld is en dat het ook te volgen is op andere wijze. Met andere woorden, dit is een openbare bijeenkomst. Sterker nog, ik heb begrepen dat op een andere eerste rij, achter in de zaal voor mij, zelfs journalisten zitten. Dat betekent altijd weer, dat u moet uitkijken wat u zegt en ook niet vervolgens, als het een beetje verkeerd in de krant of anderszins ergens staat, de schuld moet geven aan de journalisten. U bent er nu zelf bij. Het voorstel is om op volgorde van grootte een termijn te hebben, waarin de verschillende lijsttrekkers in de gelegenheid worden gesteld om hun visie op de verkiezingsuitslag te geven. Dan beginnen we straks met de fractievoorzitter én lijsttrekker van GroenLinks. Het idee is dat we ongeveer vijf en een halve minuut per bijdrage hebben en dat u na de eerste termijn in de gelegenheid bent om elkaar te bevragen. De gedachte is ook, dat deze avond eindigt met een voorstel van de kant van de fractie van GroenLinks voor een opdracht aan de informateur. Die zal ook door de fractievoorzitter/ lijsttrekker van GroenLinks, worden toegelicht. U merkt dat ik een klein beetje fractievoorzitter en lijsttrekker door elkaar haal, want de één is al fractievoorzitter en de ander is nog slechts lijsttrekker, dus dan moet ik even wachten tot de fractievergaderingen zijn geweest om te horen wie de fractievoorzitter is.

00:22:14

Voorzitter (Burgemeester Schuiling): Ja, van de SP verbaast me dat niets, want dat wordt altijd in Den Haag bepaald natuurlijk, maar er zijn ook fracties, waar dat op een andere manier hier lokaal zelf gebeurt. Nu, dan hebben de nieuwe leden van de raad alvast dat voorproefje gehad. Akkoord, ik stel voor dat beginnen met Mirjam Wijnja van GroenLinks.

00:22:40

Mevrouw Wijnja (GroenLinks): Dank u wel, Voorzitter. Ook inmiddels alweer fractievoorzitter door onze nieuwe fractie. Verkiezingen zijn altijd een bijzonder moment. Dat merk ik nu ook, want er hangt een beetje een jolige sfeer. Ik weet niet of de mensen dat meekrijgen, maar dat is lang geleden moet ik zeggen, dat ik dat heb meegemaakt in deze niet hele sfeervolle zaal, zeg ik dan maar voorzichtig. Weet ik. Het is een voorrecht om in een land te wonen, waar we in vrijheid en veiligheid onze volksvertegenwoordigers mogen kiezen. Ik feliciteer

alle nieuwe raadsleden. Heel veel van hen zitten hier. Het is een eer om namens Groningen hier plaats te mogen nemen en het is ook nog eens heel leuk om te doen, niet onbelangrijk. De afgelopen jaren hebben we gesproken over het belang van een diverse en inclusieve volksvertegenwoordiging. Eén onderdeel daarvan wil ik hier even uitlichten, want het is duidelijk dat de Groningse kiezer heeft gekozen voor vrouwen. Meerdere vrouwen mogen hier plaatsnemen, dankzij voorkeursstemmen en voor het eerst komen er meer vrouwen dan mannen in de Groningse gemeenteraad. Dat is onder andere te danken aan het initiatief 'Stem op een Vrouw' en wat ons betreft een belangrijk moment in onze geschiedenis om te markeren. Echter, Voorzitter, de opkomst en hoe wij ons verhouden tot onze inwoners is een onderwerp dat ons zorgen baart. Er zijn wel aanwijzingen en er is wel wat onderzoek gedaan over de vraag, waarom mensen niet komen stemmen. Ik wil daar hier niet te veel over speculeren. Wat ik wel wil doen, is het voorstel om hier een belangrijk speerpunt van te maken de komende periode. Wat ons betreft moet ook onderzocht worden, waarom mensen niet komen en wat we daaraan kunnen en wat we daaraan moeten doen. Wij willen al tijdens de formatie beginnen met het betrekken van onze inwoners bij onze keuzen. Vanuit GroenLinks hebben we daar een aantal ideeën over hoe dat te doen, maar ik hoor heel graag van de andere lijsttrekkers, hoe zij hiertegen aankijken. Ik ben enorm dankbaar voor en trots op het grote vertrouwen dat de Groningers opnieuw in GroenLinks stellen. Wij werken aan een groen, eerlijk en inclusief Groningen. We hebben de afgelopen periode de eerste stappen gezet en deze periode geeft ons de rugdekking, maar vooral ook de opdracht om daarmee door te gaan en om die ontwikkelingen te intensiveren. We zijn ons ervan bewust dat deze positie een enorme verantwoordelijkheid met zich meedraagt en we zullen opnieuw keihard werken om dat in ons gestelde vertrouwen waar te maken. Ik feliciteer de winnaars van deze verkiezingen: de Partij voor de Dieren, Student en Stad en de Partij voor het Noorden. Voor elk van hen geldt dat dit een enorm knappe prestatie is. De winst van de Partij voor de Dieren en het feit dat wij de grootste zijn geworden, laat zien dat ook Groningen ziet hoe belangrijk groen en natuur is. Natuurinclusief bouwen bijvoorbeeld is geen luxe, maar een must. Radicale vergroening van de openbare ruimte is noodzakelijk en daar moeten we vol op blijven inzetten. De winst van partijen die het bestrijden van de klimaatcrisis met stip op één plaatsen, zou ook kunnen betekenen dat er draagvlak is bij mensen om met minder genoeg te nemen om onze planeet leefbaar te houden. Less is more, met extra aandacht voor diegenen die al niet veel hebben of de groep daar net boven, die met goedkoop duur uit is, want groenbeleid gaat hand in hand met eerlijk beleid. Wij zien in deze uitslag breed draagvlak voor links beleid in Groningen. Een eerlijke aanpak van de energietransitie, woonbeleid, het tegengaan van de tweedeling en armoedebestrijding. Het zijn allemaal onderwerpen, waarvan wij vinden dat de overheid het stuur stevig in handen moet hebben en daar is dus steun voor. Tot slot zien wij steun voor progressief beleid, aandacht voor inclusiviteit en diversiteit en niet bang zijn om voorop te lopen. Er liggen allerlei kansen om de komende jaren grote stappen te zetten in Groningen en wat ons betreft gaan we dat ook doen.

00:26:58

Voorzitter (Burgemeester Schuiling): Dank u zeer. Geeft de bijdrage van GroenLinks aanleiding tot het stellen van verduidelijkende vragen? Meneer Dijk.

00:27:07

De heer Dijk (SP): Ja, Voorzitter, een hele simpele vraag: wat bedoelt GroenLinks precies als het om een inclusiever en diverser gaat? Waar moet ik dan aan denken?

00:27:22

Mevrouw Wijnja (GroenLinks): Wij hebben in de campagne niet voor niets de hele tijd gesproken over Groningen voor iedereen, omdat dat over iedereen gaat. Dat gaat over mannen, dat gaat over vrouwen, dat gaat over mensen uit alle lagen van de bevolking en uit alle delen van deze gemeente. Dat gaat over ons allemaal. Wij zijn ervan overtuigd dat het heel belangrijk is om in alles wat wij doen hier als volksvertegenwoordigers, maar ook in de gemeentelijke organisatie en daarbuiten, altijd oog te hebben en aandacht te hebben voor iedereen in onze gemeente.

00:27:55

De heer Dijk (SP): Omdat ik het woord niet vaak hoor bij GroenLinks, ga ik er toch naar vragen. Gaat het dan ook om klassen?

00:28:01

Mevrouw Wijnja (GroenLinks): Jazeker.

00:28:04

Voorzitter (Burgemeester Schuiling): Zijn er nog andere fracties die vragen willen stellen? Ja, meneer Sijbolts.

00:28:09

De heer Sijbolts (Stadspartij 100% voor Groningen): Ja, dank u, Voorzitter. Ik hoorde mevrouw Wijnja ongeveer in dezelfde zin, waar ze het had over progressief beleid, zeggen dat het ook nodig is om een overheid te hebben die het stuur stevig in handen moet nemen. Ik hoop dat u daarmee dan wel bedoeld, dat ook de inwoner daarbij betrokken wordt?

00:28:32

Mevrouw Wijnja (GroenLinks): Ja, ik kijk een beetje moeilijk, omdat ik probeer te begrijpen wat de heer Sijbolts precies bedoelt, want dat is geen tegenstelling, laat ik het zo zeggen. Zowel bij progressief beleid als bij links beleid, bij al het beleid – bij groenbeleid overigens ook – hoort dat inwoners daarbij betrokken moeten worden. Sterker nog, wij denken, vinden en stellen ook voor om daar nog een schepje bovenop te doen in de komende periode.

00:29:02

Voorzitter (Burgemeester Schuiling): Zijn er nog anderen? Dat is niet het geval. Dan kom ik bij Carine Bloemhoff, Partij van de Arbeid.

00:29:13

Mevrouw Bloemhoff (PvdA): Dank u wel, Voorzitter. De uitslag van de verkiezing is helder: Groningen is een linkse, sociale en progressieve gemeente gebleven. GroenLinks heeft weliswaar twee zetels verloren, maar blijft de grootste partij. Gefeliciteerd. Ook felicitaties aan de winnende partijen, de Partij voor de Dieren, de Partij voor het Noorden en Student en Stad. De Partij van de Arbeid heeft zich gehandhaafd met zes zetels als tweede partij. De sociaaldemocratie is nog steeds stevig geworteld in de Groninger samenleving. Tegen de verwachting van sommigen in staan we hier stevig met zes zetels. Dit voelt als waardering voor het werk dat wij in het college en de raad hebben verzet de afgelopen jaren. Dank aan

de kiezer daarvoor. We verklaren dit, mede door de stevige basis die we hebben in de wijken en dorpen, gecombineerd met ons verhaal voor een links progressief Groningen. We hebben in de hele gemeente van alle grotere partijen de meeste gelijkmatige uitslag en overall kiezers die ons waarderen, van praktisch tot theoretisch geschoolden mensen. Mensen die een groene toekomst en meer kansengelijkheid willen en tegelijkertijd ook de zekerheid van een betaalbare woning, goed werk en goed onderwijs voor hun kinderen. Met het verlies van de VVD en het behoud van D66 heeft het liberalisme in economische zin opnieuw terrein verloren in Groningen. Groningers willen een sociale en geen liberale oplossing voor het woningtekort of de energietransitie. Lokale partijen hebben terrein gewonnen en dat laat zien dat mensen genoeg hebben van het Haagse gedoe. Ook wij hebben kiezers gewonnen door onze slogan 'Uit liefde voor Groningen'. Opvallend is ook inderdaad wat mevrouw Wijnja zegt, dat er voor het eerst meer vrouwen dan mannen zitting zullen hebben in de gemeenteraad. Dat is goed nieuws. Het laat zien hoe belangrijk kiezers een evenwichtige verdeling tussen mannen en vrouwen vinden en laten we dat dan ook straks samen laten gelden voor het te vormen college. Schrikbarend voor heel Nederland is de opkomst, hoewel het in Groningen relatief meevalt in vergelijking met andere grote steden. We hebben in het verleden gezien dat mensen in de noordelijke wijken, die vaak die overheid het hardste nodig hebben, het minst stemmen. De vorige verkiezingen was dit verschil bijna 15 procent. Dat was 15 procent lager dan gemiddeld in de stad. Veel mensen hebben dus niet gestemd en we hebben het gevoel dat veel praktisch geschoolden ook zijn afgehaakt bij de politiek. Zij stemmen minder en daar moeten we wat aan doen. Actief verbinden in de gepolariseerde samenleving, want de politiek moet er voor iedereen zijn. De Partij van de Arbeid wil er voor iedereen zijn. Wij zijn er trots op dat op onze lijst zowel een medewerker van Iederz staat als een hoogleraar rechten. Politiek-inhoudelijk betekent het wat ons betreft sociale keuzen maken en de sterkste schouders de zwaarste lasten te laten dragen, dat we voor sommige mensen harder moeten lopen dan voor een ander en dat we actief de alsmaar groeiende tweedeling aanpakken. Koploper willen we zijn op groenbeleid, maar altijd zorgen dat iedereen mee kan doen en niemand achterblijft, door ons te bekommeren om de problemen, waar mensen dagelijks tegen aanlopen, zoals geen woning kunnen vinden, niet meer mee kunnen doen of de energierekening niet meer kunnen betalen. Het is immers moeilijk groen doen, als je rood staat. Daar komt bij dat we als oplossing ook weer meer die wijken in moeten gaan. Het wijkgericht werken verder moeten uitbouwen. Dat kan de volksvertegenwoordiging doen, maar ook het wijkwethouderschap, als we daar echt volop mee doorgaan als nieuw college. De Partij van de Arbeid ziet als oplossingsrichtingen hierin, dat we echt aan de slag gaan met de adviezen van Herman Tjeenk Willink in zijn essay "Groter denken, kleiner doen". De politiek moet zich niet verschuilen achter marktwerking, maar normstellend durven zijn. Stevige discussies durven voeren over de toekomst van onze regio en tegelijkertijd meer aandacht besteden aan de uitvoering. Je kunt niet alleen visie maken, je moet ook leveren en daarna goed evalueren en dat vraagt ook wat van de raad en het college als geheel. Dat we ook openstaan voor een positief-kritische evaluatie. Elkaar niet meteen de maat nemen, maar ervoor openstaan. Dan de cliffhanger, wat ons betreft, de samenstelling van het college na de verkiezingen. Na de verkiezingen van 2018 ontstond een groen/rood motorblok, in de woorden van informateur Van Gent. Laten we liever het woord 'as' gebruiken. De kiezer heeft wederom langs deze as gestemd. Rood/groene partijen zijn het grootst geworden en daarom gaat de PvdA graag

samen met GroenLinks door om een links, sociaal en progressief college te vormen. Wie dan precies met wie kan aansluiten, is een vraag voor de informateur, maar voor de Partij van de Arbeid zijn een aantal zaken essentieel. Zoals ik al zei: Groningen moet voor iedereen zijn, een aanpak van de tweedeling, koploper blijven op het gebied van energie en klimaat en zorgen dat niemand achterblijft, zoals het kabinet Timmermans dat altijd zo mooi verwoord. Kansengelijkheid door ongelijk te investeren in gelijke kansen in onderwijs, in basisbanen, in wijkvernieuwing en groen. Wonen, wonen en nog eens wonen, meer betaalbare woningen en de regie terugpakken op de woningmarkt. Dat alles moet gebeuren door een stevig gemeentebestuur dat over de eigen grenzen heen kijkt, als zesde gemeente van Nederland en gaat voor de brede welvaart in heel Noord-Nederland. We staan met elkaar voor grote uitdagingen. Er is een energiecrisis, er is woningnood en we moeten heel veel vluchtelingen huisvesten de komende jaren. Er zijn tekorten op de arbeidsmarkt en ik kan nog wel een aantal meer uitdagingen noemen. Groningen verdient daarom een stabiel bestuur, dat met nog meer linkse energie en een verbindende stijl de uitdagingen aangaat en daar dragen wij als Partij van de Arbeid graag een flinke steen aan bij. Uit liefde voor Groningen, Voorzitter.

00:34:44

Voorzitter (Burgemeester Schuiling): Dank u zeer. Is er behoefte aan verduidelijkende vragen aan de Partij van de Arbeid. Meneer Dijk.

00:34:50

De heer Dijk (SP): Ja, Voorzitter, een vraag over de opkomst, want u zei ongeveer in het begin van uw betoog dat in de noordelijke wijken vooral, u noemde het volgens mij, 'praktisch geschoolden' niet zijn gaan stemmen? Wat is uw conclusie dan over de afgelopen jaren? Hoe dat niet verbeterd is, laat ik het zo zeggen.

00:35:10

Mevrouw Bloemhoff (PvdA): Er zijn heel veel mensen – en dat staat ook in de 'Atlas van Afgehaakt Nederland', wat een interessant schrijven is – die afgehaakt zijn bij de politiek. Er zijn tal van onderzoeksrapporten, die hoeft ik hier denk ik niet op te sommen, maar het gaat erom dat we daar ook waarlijk mee aan de slag gaan. Ik geloof heel erg in het wijkgericht werken naar mensen toe – volgens mij hebben we dat ook wel een beetje gemeen – maar dat we daar echt een aantal slagen in moeten maken, omdat we ons dit niet kunnen laten gebeuren.

00:35:36

De heer Dijk (SP): Ik heb dat rapport van de afgehaakten ook gelezen. Ik vind het alleen om de term niet goed, want het lijkt net alsof mensen afhaken.

00:35:45

Mevrouw Bloemhoff (PvdA): Ja, ik verzijn de titel van rapporten niet, maar wat ik zei is dat we actief moeten verbinden in de gepolariseerde samenleving. Dat zie ik als een belangrijk taak van ons allen.

00:35:57

Voorzitter (Burgemeester Schuiling): De heer Sijbolts.

00:35:58

De heer Sijbolts (Stadspartij 100% voor Groningen): Ja, dank u, Voorzitter. Het klonk een beetje alsof mevrouw Bloemhoff namens de Partij van de Arbeid al voorsorteerde op de

informatieronde of formatieronde. Althans, zo kwam het een beetje op mij over. U had het over een groen/rood motorblok van de vorige keer, links en sociaal, een progressief college met meer linkse energie. Echter, aan het begin van uw betoog constateerde u dat lokaal terrein heeft gewonnen en dat dat laat zien dat men klaar is met politiek Den Haag. Als ik die twee samenvoeg, zou ik de vraag aan mevrouw Bloemhoff willen stellen of de Partij van de Arbeid dan ook ruimte ziet voor het geluid van de winst van lokale partijen in een nog te vormen college?

00:36:36

Mevrouw Bloemhoff (PvdA): Uiteraard zou dat kunnen, dat is aan de informateur. Ik heb aangegeven waar de as ligt, waar die lag en waar deze volgens de Partij van de Arbeid nog steeds ligt. Daar kunnen allerlei partijen bij aansluiten.

00:36:51

Voorzitter (Burgemeester Schuiling): Zijn er nog anderen vragen? Dat is niet het geval, dan kom ik bij D66, Tom Rustebiel.

00:37:04

De heer Rustebiel (D66): Ja, dank u wel, Voorzitter. De Groningse kiezer heeft historie geschreven. Voor het eerst in onze geschiedenis is meer dan de helft van de gemeenteraad vrouw. Dat past de start van Aletta Jacobs als geen ander, maar het heeft verdorie wel ontzettend lang geduurd. Op hun beurt schreven ook partijen als Student en Stad, Partij voor de Dieren en Partij voor het Noorden voor zichzelf geschiedenis. Ze haalden hun best resultaat ooit of kwamen nieuw de gemeenteraad binnen. Daarvoor namens mijn partij de hartelijke felicitaties. De felicitaties komen natuurlijk ook GroenLinks toe. Ik weet vanuit de sport dat het niet makkelijk is om te winnen, maar om je overwinning te bevestigen, is nog veel lastiger. Onze complimenten voor die knappe prestatie. Met de nieuwe samenstelling van de raad heeft de kiezer dan wel historie geschreven, maar we zijn er nog niet qua vertegenwoordiging. Juist in de wijken, waar de mensen de overheid het meest nodig heeft, is het minste gestemd. We zien het als onze opdracht om heel Groningen te vertegenwoordigen, dus niet alleen de kiezer die op D66 heeft gestemd, niet de kiezer die op andere partijen hebben gestemd, maar we moeten er ook zijn voor de mensen die niet hebben gestemd en ons de vraag stellen waarom dat zo is. Het doet ons goed dat dit een belangrijk punt is in de opdracht aan de informateur. Ja dan onze duiding van de uitslag, Voorzitter. De kiezer heeft steun uitgesproken voor een ambitieuze, progressieve en groene toekomst. Wij zijn er trots op dat wij de afgelopen jaren met GroenLinks, PvdA en ChristenUnie hebben laten zien dat wij zo een agenda neer kunnen leggen die heel goed past bij de uitspraak die de kiezer nu heeft gedaan. Mijn fractie heeft meer stemmers aan zich weten te binden dan in 2018 en laat zien een gewaardeerde factor te zijn in de Groningse politiek en omdat D66 traditioneel een partij is die zowel landelijk, provinciaal als lokaal bestuursverantwoordelijkheid neemt, stemt ons dat tevreden. De coalitiepartijen zijn dichterbij elkaar komen te liggen. We zien, ondanks de nipte minderheid in de raad nu, een politieke realiteit waarin de koers die we hebben uitgezet met elkaar voortgezet kan worden. De kiezer wil door met onze ambitieuze plannen op het gebied van kansengelijkheid, wonen, inkomensondersteuning, werk en klimaatbeleid. Voorzitter, mijn fractie zal daarom bij de informateur aangeven graag bereid te zijn om mee te praten over deelname in een nieuwe coalitie. We zullen bepleiten dat het bevorderen van

kansengelijkheid en sociale rechtvaardigheid voor ons op één staat. D66 wil dat iedere inwoner in staat wordt gesteld het beste uit zichzelf te halen en dat iedere inwoner zichtbaar zichzelf kan zijn. Dat vraagt op steeds meer terreinen een actieve rol van onze overheid. Vrij naar het kabinet der sociale rechtvaardigheid van Nicolaas Pierson is het volgens D66 zaak, dat een nieuwe coalitie werk maakt van ongelijkheid door kansengelijkheid integraal onderdeel te maken van alle beleidsterreinen. Of het nu gaat om verschillen op het gebied van onderwijs, het meedoen in de energietransitie of de woningmarkt, we hebben als politiek een rol als we de ontwikkeling van Groningers en Groningen vooruit willen helpen. De crisis op het gebied van biodiversiteit, maar ook de oorlog in Oekraïne, maken de groene opgave nog veel groter dan een paar jaar geleden. De uitdaging wordt deze opgave te realiseren tegen de achtergrond van de zorgelijke staat van de gemeentefinanciën. Er komt nog steeds structureel te weinig geld voor de taken die we hebben gekregen, maar er zitten in het nieuwe regeerakkoord wel ontzettend veel kansen voor Groningen. Er zitten miljarden verstopt voor gemeentelijke opgaven op het gebied van mobiliteit, klimaat, wonen en energie. U kunt ervan op aan dat mijn fractie zich in zal spannen om die gelden ook naar Groningen te halen. Tot slot, Voorzitter, wat ons betreft bestaat een coalitie uit partijen die niet alleen optellen tot een meerderheid, maar die ook echt een agenda met elkaar delen. Daarnaast is het volgens ons goed om ook te kijken naar plannen die niet van coalitiepartijen komen, want ondanks dat de samenwerking in de oude raad goed was, kan de nieuwe raad nog wel wat meer verbinding gebruiken. De Groninger heeft niet gekozen voor de rechtse partijen die schreeuwend aan de zijkant staan, maar voor partijen die hebben laten zien hier samen te willen werken. Laten we daar zowel in de nieuwe raad als in het nieuwe college mee doorgaan.

00:40:54

Voorzitter (Burgemeester Schuiling): Dank u zeer. Wenst iemand een verduidelijkende vraag aan D66 te stellen? Gaat uw gang.

00:41:02

De heer Ram (PVV): Ja, ik heb toch wel een vraag aan de heer Rustebiel over zijn kansengelijkheid, sociale rechtvaardigheid en de inclusieve agenda die hij noemt. Hoe kunt u dat rijmen met het wegzetten van partijen aan de rechterkant als schreeuwers enzovoort? Hoe is dat in uw optiek inclusief te noemen?

00:41:29

De heer Rustebiel (D66): Het is niet inclusief, als je als politieke partij bepaalde bevolkingsgroepen uitsluit en antidemocratische sentimenten hebt. Dan is het volgens mij heel transparant, als je als politieke partij die meedoet aan verkiezingen aan de vooravond staat van een informatie- en eventueel formatieproces, dat je laat zien wat je politieke positie is. Volgens mij is dat de eerlijkheid die de kiezer verdient.

00:41:51

De heer Ram (PVV): We zijn binnengekomen in een nieuwe hal van toevallig dit provinciehuis. Er staat het eerste grondwetsartikel op de gevel gegrift om het zomaar te zeggen. Eén van de onderdelen is dat er niet gediscrimineerd mag worden op politieke gezindte. Hoe rijmt u dat dan met uw opvatting? Ik begrijp dat eerlijk gezegd helemaal niet.

00:42:22

De heer Rustebiel (D66): Volgens mij spreekt iedereen hier voorkeuren voor samenwerking uit. Als u de komende paar jaar met goede voorstellen vanuit de gemeenteraad komt, dan zullen wij die steunen. Als het gaat om een bestuurlijke samenwerking, dan gaat ons dat op dit moment te ver. Het is dus niet zo dat wij u negeren en wij voelen ons ook verantwoordelijk voor de kiezers die op uw partij hebben gestemd.

00:42:42

Voorzitter (Burgemeester Schuiling): Nog één keer, meneer Ram.

00:42:46

De heer Ram (PVV): Het gaat ook om de stemmers die in de noordelijke wijken wegblijven. Een deel daarvan is natuurlijk ook onze achterban, die gedeeltelijk niet naar de stembus is geweest. Ik vraag me dan af, als er dan ook gejuicht wordt als een partij niet wordt toegelaten of geen zetel haalt, hoe u dan die brug gaat slaan naar die stemmers. Er is uitgebreid gejuicht tijdens de verkiezingsuitslag dat Forum geen zetel kreeg. In mijn optiek vrij ondemocratisch dat dat gebeurt. Hoe gaat u dan die brug slaan naar die kiezer en naar die mensen die zich dan toch ook uitgesloten voelen op die avond?

00:43:32

De heer Rustebiel (D66): Ja, ik ga nu een beetje een algemeen antwoord geven, omdat het anders een heel specifiek debat wordt. Mevrouw Bloemhoff noemde het ongelijk investeren in gelijke kansen, bijvoorbeeld via wijkvernieuwing. Via dat soort instrumenten zou je dat soort wijken er veel meer bij kunnen betrekken. Dat is mijn antwoord, meneer Ram.

00:43:48

Voorzitter (Burgemeester Schuiling): Meneer Dijk, SP.

00:43:51

De heer Dijk (SP): Ja, Voorzitter, ik hoorde de fractievoorzitter van D66 zeggen dat er een sterke rol voor de overheid moet komen. Is het dan nog meer dan de afgelopen drieënhalve jaar? Zo ja, waar dan?

00:44:13

De heer Rustebiel (D66): Bijvoorbeeld, als het gaat om het investeren in kansengelijkheid en onderwijs, zou ik me voor kunnen stellen dat we daarin wel een extra stap gaan zetten, om even concreet antwoord te geven. Verder denk ik dat de beweging die wij hebben gemaakt, bijvoorbeeld op het gebied van wonen en energie met meer overheidssturing, een goede beweging is geweest.

00:44:28

De heer Dijk (SP): Moet dat dan nog meer of is het af? Moet er een nog sterkere overheid komen?

00:44:36

De heer Rustebiel (D66): Op het gebied van kansengelijkheid denk ik wel. Op de andere terreinen moeten we eerst maar even zien hoe de gemaakte keuzen uitgaan pakken, voordat we daar weer nieuwe beslissingen over nemen.

00:44:49

Voorzitter (Burgemeester Schuiling): Dat gezegd zijnde, ga ik naar de fractie van de Partij voor de Dieren, mevrouw De Wrede.

00:45:00

Mevrouw De Wrede (Partij voor de Dieren): Dank u wel, Voorzitter. Ja, nu weet u het wel, dat het Partij voor de Dieren is.

00:45:04

Voorzitter (Burgemeester Schuiling): Voor het noorden en voor de dieren.

00:45:09

Mevrouw De Wrede (Partij voor de Dieren): Ja, dank u wel. In de eerste plaats willen wij feliciteren. Felicitaties naar de Partij voor het Noorden en naar Student en Stad die allebei een prachtig resultaat hebben behaald. Naar onszelf uiteraard, maar ook naar GroenLinks die met negen zetels wederom de grote winnaar zou kunnen worden genoemd. Ook het gelijkblijvende zetelaantal van de Partij van de Arbeid en D66 is een compliment waard. Dan de duiding. De partijen die van oudsher als min of meer rechts worden benoemd – we kunnen ook conservatief zeggen – hebben het niet zo heel goed gedaan. De lokale partijen heel redelijk, zeker als we Student en Stad daartoe rekenen. De opmars van de Partij voor de Dieren, die in de afgelopen twintig jaar een onderbelichte, maar constante factor in de Nederlandse – en buitenlandse overigens – politiek is gebleken, heeft geresulteerd in 28 raadszetels erbij, van 35 naar 63. In de woorden van Bart Zuidervaart in Trouw: "Esther Ouwehand vierde de overwinning zoals ze gewend is, in de schaduw van de gevestigde partijen die traditiegetrouw alle aandacht opeisten en kregen". Dan zie je hoe Groningen ook daar afwijkt van het landelijke beeld; over aandacht hadden wij in deze stad niets te klagen. Dank u wel, pers. Net zomin als het feit dat vrouwen sinds de laatste verkiezingen in de meerderheid zijn. Nog meer dan op het eerste gezicht van de uitslag, hebben in deze gemeente partijen gewonnen die het woord duurzaamheid hoog in het vaandel hebben staan. Alhoewel GroenLinks bekendstaat als partij van de energietransitie, hebben wij in de afgelopen jaren uitstekend samengewerkt op thema's, die van oudsher juist meer bij onze partij horen, zoals dierenwelzijn en de eiwittransitie. Ik wil hem toch even noemen: Nick Nieuwenhuijsen, GroenLinks-raadslid die helaas is afgezwaaid. Thema's die ook Student en Stad de afgelopen jaren een warm hart bleek toe te dragen. Ook bij de Partij voor het Noorden is hiervoor een sterke basis aanwezig. Dat weet u nog niet, maar daar komt u de komende jaren nog achter. De Partij voor de Dieren heeft zich in de afgelopen jaren geprofileerd als een partij die wars is van compromissen sluiten. Toch kunnen ook wij nu niet anders dan concluderen dat de meest logische uitkomst van deze verkiezingen een college met GroenLinks, Partij van de Arbeid, D66 en de Partij voor de Dieren lijkt. Echter, ook een coalitie met de SP is voor ons niet uitgesloten. Armoede, de lage opkomst, de kloof tussen kiezer en gekozene, het zijn onderwerpen waar de SP wel raad mee weten. Wij staan open voor een plek in het bestuur, maar we zijn ons zeer bewust van het feit dat belangrijker dan eventuele collegedeelname datgene is waar wij voor staan, een fundamentele herbezinning op onze omgang met dieren en natuur, wat ons in de afgelopen jaren in de oppositie ook uitstekend is gelukt. Die herbezinning is zeer noodzakelijk. Op Antarctica is het 40 graden warmer dan normaal. Op de Noordpool 30 graden. Terwijl daar, waar de tactiek van de verschroeide aarde nieuw leven in wordt geblazen, miljoenen en miljoenen plofkoppen zijn

verhongerd, omdat er door de oorlog geen voedsel kon worden aangeleverd, is in onze contreien vogelgriep endemisch geworden. Nu de graanschuren van de wereld in brand staan, is de reactie op de verwachte voedseltekorten een fossiele. De Europese Unie stelt behandeling van de richtlijn over landbouwgif uit, in eigen land roepen boeren op om ecologisch herstel uit te stellen en Brazilië heeft aangegeven de oerwouden open te stellen voor grondstoffen die kunnen voorzien in het ontstane wereldwijde kunstmesttekort. Oude reflexen en geen woord over het feit dat minder dan een kwart van de Europese granen voor menselijke consumptie is bedoeld. Ook van het in Nederland geteelde graan wordt meer dan twee derde gebruikt voor veevoer. Het maakt pijnlijk duidelijk hoe belangrijk de boodschap van de Partij voor de Dieren is. Behalve de thema's die u bij ons verwacht, zijn er andere zaken die wij belangrijk vinden om de komende collegeperiode prioriteit te geven. Dat zijn met name de lage opkomst – die hier nog wel een beetje meeviel, maar toch – armoedebestrijding en de ondermijnende criminaliteit die wij geen kans willen geven. Tot slot: natuur kan prima zonder ons, maar wij niet zonder de natuur en daarom is het tijd voor echt nieuw leiderschap. Wij zien uit naar de komende gesprekken.

00:49:41

Voorzitter (Burgemeester Schuiling): Dank u zeer. Zijn er vragen voor de Partij voor de Dieren? Helder betoog? Goed, dan zijn we bij de heer Sijbolts van Stadspartij 100% voor Groningen. Amrut.

00:50:02

De heer Sijbolts (Stadspartij 100% voor Groningen): Dank, Voorzitter. De kiezer heeft gesproken en de Stadspartij 100% voor Groningen dankt in de eerste plaats de bijna 10.000 kiezers. Zij hebben onze fusie van lokale partijen een groot vertrouwen gegeven voor de toekomst en tegen de versplintering van lokale partijen. Alhoewel wij zelf, vriend en vijand, meer hadden verwacht, is dat onze grote winst. Een diverse en brede volkspartij en daarmee zetten wij Groningers ook de komende vier jaar op één. Dat geldt dus ook voor de inwoners van de dorpen Haren en Ten Boer, die ons opnieuw het vertrouwen hebben gegeven. De komende vier jaar zullen wij ons ook voor hen blijven inzetten, voor onze wijken en onze dorpen. Dat laatste blijft nodig, want de voorgaande sprekers hebben daar nu nog niet specifiek iets over gezegd, maar als we ook kijken naar 'Stand van Groningen' die afgelopen week is gestuurd, dan komt het woord 'dorpen' slechts één keer voor in dat document. Wij feliciteren in het bijzonder de winnaars, in de eerste plaats de Partij voor de Dieren en natuurlijk Student en Stad en de Partij voor het Noorden, met hun zetelwinst. Lokaal heeft nu bijna 20 procent in handen, wat samen goed is voor negen zetels, net zo groot als GroenLinks dus. Dat mogen we voor Groningse begrippen bestempelen als een politieke aardverschuiving. GroenLinks feliciteren wij uiteraard ook met het feit dat zij de grootste partij blijven. Dan de opkomst: het aantal kiesgerechtigden dat gebruikgemaakt heeft van hun stemrecht. Een democratisch recht wat het fundament vormt onder onze democratische rechtsstaat. Dat slechts 54,4 procent daar gebruik van heeft gemaakt, is matig. Als we daar echter tegenover zetten dat landelijk het vertrouwen in de politiek lager is dan 30 procent, dan valt het relatief gezien nog best mee. Toch ligt er een taak voor ons allen om ervoor te zorgen dat de opkomst in 2026 hoger zal zijn. We moeten onszelf niet alleen als nieuwe raad, maar ook het nog te vormen college de opdracht meegeven om de kloof tussen politiek en inwoners te verkleinen. We zitten hier tenslotte niet voor onszelf,

maar voor onze inwoners. Geen enkele democratie kan lang bestaan als zij niet als fundament voor haar bestaan de erkenning van de rechten van de minderheden accepteert, zei een groot politicus Franklin D. Roosevelt. Dit is verankerd in onze grondwet. Iedere Nederlander heeft hetzelfde recht de leden van de algemene vertegenwoordigende organen te verkiezen en tot lid van deze organen te worden verkozen, behoudens bij de wet gestelde beperkingen en uitzonderingen. Dat betekent dat we alle partijen, bewegingen of personen die gebruik maken van dat grondrecht altijd moeten respecteren en nooit de wang mogen toekeren, wat men ook vindt van hun gedachtegoed. Wanneer we ons van hen en hun achterban afkeren, dan keren we ons niet alleen van onszelf, maar ook van onze grondrechten af. Dat zou een heel slecht signaal zijn aan onze inwoners, want we merkten de afgelopen maanden op straat, dat er toch steeds meer interesse is in de gemeenteraadsverkiezingen. Het mooie weer, te mooi voor de tijd van het jaar, zal daaraan bijgedragen aan hebben. De afkeer van politiek Den Haag was de afgelopen weken op straat ook zeer goed te merken. In die zin zien we dat terug in de uitslag, lokaal heeft zo een 20 procent van de stemmen. Als lokale partij denken wij niet zozeer in traditionele links en rechts politiek, maar we zien wel dat de kiezer een stevige ruk naar lokaal heeft gemaakt. Zoals bij elke verkiezingen zijn er ook verliezers. Verlies, waar je vooraf niet altijd rekening mee hebt gehouden. Uiteindelijk zal het waarschijnlijk zijn dat een nieuwe coalitie een numerieke meerderheid vormt. We mogen nooit de numerieke minderheid vergeten, ook zij vertegenwoordigen onze inwoners. We mogen ook niet de niet-vertegenwoordigde minderheid vergeten. Onder de streep heeft de huidige coalitie verloren en mag de partij met het grootste verlies formeren. In die zin verwachten wij een handreiking naar de kiezer en de oppositie. Om Nelson Mandela te citeren: "Een samenleving is er een volwaardige democratie, als het op correcte wijze met de opposanten omgaat". Dat betekent in onze ogen ook dat we de komende jaren hard aan de slag gaan met participatie en democratische vernieuwing, waarbij we ook oog hebben voor jongeren en ouderen en hun nadrukkelijker betrekken, waarbij niet altijd automatisch gekeken wordt naar de numerieke meerderheid. We moeten oog blijven hebben en oor blijven bieden voor onze inwoners, ondernemers en verenigingen, meer misschien wel dan de afgelopen periode. In verkiezingstijd hebben verschillende partijen, ook uit de coalitie, in meer of mindere mate aangegeven dat daar nog winst valt te behalen. We zijn dan ook blij dat we dat vandaag opnieuw bevestigd horen. Daar zullen wij als Stadspartij 100% voor Groningen ons steentje aan bij blijven dragen. Uiteraard ligt het initiatief bij GroenLinks en we zouden het een logische stap vinden om naast de winnende partij, de Partij voor de Dieren, te kijken naar de mogelijkheden om de winst van lokaal te betrekken bij een collegevorming. Er zijn verschillende combinaties mogelijk die een meerderheid kunnen vormen. Dan kom ik puntsgewijs nog eventjes bij de opdracht zoals die voor de informateur op tafel ligt. We zien de financiële omstandigheden van onze gemeente en dat wordt een erg strak jasje. Laten we goed nadenken over grote duurdere projecten de komende vier jaar, anders gaat het jasje misschien scheuren en draagt Groningen, tot vermaak van het land, de nieuwe kleren van de keizer. Het huishoudboekje zal dus op orde moeten zijn. Ook wij investeren graag in een sociale en inclusieve toekomst voor de gemeente Groningen en dat moet gelden voor al onze inwoners, ook voor de wijken en dorpen met oog voor het openhouden van voorzieningen in de wijken en dorpen. De sociale inclusieve toekomst gaat wat ons betreft ook over inspraak

en participatie van jong en oud, bestuurlijke vernieuwing, armoedebestrijding en de financiële situatie van de gemeente Groningen. Tot zover, Voorzitter.

00:56:36

Voorzitter (Burgemeester Schuiling): Dank u zeer. Zijn er vragen aan de Stadspartij 100% voor Groningen? Ja, mevrouw Wijnja.

00:56:45

Mevrouw Wijnja (GroenLinks): Dank u wel. Meneer Sijbolts zei in het begin iets over de kloof tussen ons en inwoners en dat wij als raad ook een opdracht hebben om daar de komende periode iets in te doen. Heeft de heer Sijbolts ook een idee, hoe we dat samen zouden kunnen doen?

00:57:02

De heer Sijbolts (Stadspartij 100% voor Groningen): Ik denk dat het heel erg goed is om de komende vier jaar meer met onze inwoners in gesprek te gaan en ook een analyse te maken van waar nu de afgelopen gemeenteraadsverkiezingen -- U gaf zelf ook aan dat in noordelijke wijken toch is gebleken dat de opkomst daar een stuk lager is. Ik denk dat we daar flink in moeten investeren om die opkomst hoger te maken bij de volgende verkiezingen. Daar hebben we vier jaar de tijd voor. Daar moeten we vol op inzetten en dat zullen we echt als raad, als collectief, moeten doen. Juist het gesprek ook aan blijven gaan met onze inwoners.

00:57:36

Voorzitter (Burgemeester Schuiling): Nog andere fracties? Dat is niet het geval. Dan kom ik bij de heer Dijk, Jimmy Dijk, SP.

00:57:49

De heer Dijk (SP): Dank u wel, Voorzitter. Om te beginnen met het feliciteren van de winnaars: GroenLinks als grootste partij, Partij voor de Dieren en Student en Stad en de Partij voor het Noorden met hun winst. Een beetje een ander betoog dan van de andere partijen tot nu toe, maar volgens mij bent u dat van ons gewend. De SP is opgericht op 22 oktober 1972. Ook Groningen kende toen al een actieve afdeling met SP'ers die in de haarvaten van de samenleving en met name in onze volksbuurten actief waren. Met de BHW, de Bond van Huurders en Woningzoekenden, het VIB Voorkomen is beter, gericht op de zorg en de MAN, het Milieu Actiecentrum Nederland. Dat was een tijd van echt veel echt linkse politiek. Mensen wilden maatschappijverandering, meer gelijkwaardigheid en zeggenschap en democratisering van de samenleving en ook de economie. Het is geen wonder dat de SP in die tijd haar oorsprong heeft. Sinds die tijd is er erg veel gebeurd. In 1986 pas behaalde de SP haar eerste raadszetel in Groningen. Sindsdien is mijn partij in Groningen gestaag gegroeid, ook tegen de trend van een steeds maar dalende opkomst, bleef de SP groeien. We bestuurden van 2006 tot 2014 zelfs met wethouders en al. Met een kleine dip in 2010 en een wederopstanding in 2014 met zes zetels. Een beperkt verlies in 2018 en weer een beperkt verlies vorige week woensdag. Nu in 2022 bestaat mijn partij, de SP, bijna vijftig jaar. Nu staan we hier na een campagne, waarbij de SP zich volledig heeft gericht op de opkomst in de westelijke, noordelijke, oostelijke wijken en de dorpen in het aardbevingsgebied. Telkens, als wij aan de deur stonden of tijdens buurtbijeenkomsten met mensen spraken, kwam het wantrouwen – het diepe, diepe wantrouwen – in de politiek

naar voren. "Ze zijn er niet voor ons". "Het maakt toch niet uit op wie je stemt' of "Er verandert toch niets als ik stem". Dat doet, zeker bij mij, pijn om te horen. Ik heb een hekel aan cynisme, maar toch begrijp ik de reacties wel. Waarom zou je stemmen op een systeem dat niet voor jou werkt? Waarom zou je stemmen voor een overheid die jou heeft vermorzeld zoals bij de aardbevingsproblematiek, het toeslagen schandaal of bij armoedeproblematiek? Onze grootste zorg is de extreem lage opkomst in onze buurten met een lage economisch sociale status. Op sommige plekken nog geen 20 procent. Daar gaan 4 van de vijf mensen helemaal niet stemmen. De lage opkomst is voor ons geen excuus voor ons resultaat. Die lage opkomst is onze nederlaag. Ik heb mezelf de afgelopen weken heel vaak de vraag gesteld of de SP, nu we vijftig jaar bestaan, nog wel het gereedschap in handen van deze mensen is. Het gegeven dat wij juist op de plekken in Groningen, waar de opkomst ontzettend laag is, toch relatief veel stemmen krijgen, troost mij toch enigszins. De wetenschap dat wij morgenavond weer een huurdersavond hebben in Paddepoel stemt mij optimistisch. Daarnaast sprak ik op een verkiezingsbijeenkomst van de SP op de parkeerplaats bij de Vensterschool in Selwerd met ruim 150 bewoners, mensen die nog nooit politiek betrokken waren en waarvan velen voor het eerst van hun leven gingen stemmen. Ze vroegen ons ook: hoe moet dat eigenlijk stemmen? Het heeft ons geen winst opgeleverd, maar wel vier zetels. Wij weten donders goed, waar die vier zetels vandaan komen. Wij zijn ervan overtuigd dat het mogelijk is om te bouwen aan een overheid die mensen niet wantrouwt maar vertrouwd en niet vermorzeld maar verheft. Dat betekent voor de SP een aantal dingen. Wij willen meer investeren in de buurten en dorpen van Groningen, waar dat het meeste nodig is. We willen meer geld voor armoedebeleid en het liefst dat verdubbelen. We willen een herwaardering en een wederopbouw van collectief voorzieningen zoals de thuiszorg zonder markt, geen woningbouwcorporaties maar verenigingen, een gemeentelijk energiebedrijf en een gemeentelijk werkbedrijf. Dit, omdat collectieve voorzieningen onze democratie versterken, omdat mensen hier dan eindelijk wel iets over te zeggen hebben, omdat het dan wellicht wel nut heeft om te gaan stemmen. Juist in de buurten waar de opkomst laag is, zijn investeringen in de buurt het meeste nodig, hebben mensen het meest aan collectieve voorzieningen en is de behoefte aan werk, armoedebestrijding en inkomensondersteuning het grootst. Echter, Voorzitter, ons past wel enige bescheidenheid. Ook wij kunnen tellen en mochten GroenLinks en de PvdA willen, dan weet u ons te vinden. Ik wil u vragen dit serieuzer dan de vorige keer te overwegen, want wij zijn ervan overtuigd dat met echt sociaaleconomisch links beleid wij weerstand kunnen bieden tegen de laatste jaren van Rutte en mensen lokaal hoop en vertrouwen kunnen bieden door met hen te bouwen aan een menselijker en socialer Groningen. Ik herhaal, ons past enige bescheidenheid, maar u weet wat u aan de SP heeft en als u wilt dan weet u ons te vinden.

01:02:57

Voorzitter (Burgemeester Schuiling): Dank u zeer. Zijn er vragen aan de heer Dijk van de SP. Ja, mevrouw Bloemhoff.

01:03:01

Mevrouw Bloemhoff (PvdA): Dank u wel, Voorzitter. De SP schetste heel mooi de ontwikkeling van de partij van actiepartij naar bestuurspartij en daarna weer in de oppositie. De vraag die u natuurlijk al voelt aankomen, u legt de bal volledig even bij GroenLinks en de

Partij van de Arbeid. Als ik u recht op de man af vraag, wilt u daadwerkelijk de handschoen opnemen en in het college plaats nemen om daar ook daadwerkelijk wat voor elkaar te krijgen? Is dat dan zo of niet, want u stelt zich een beetje passief op in de woordvoering.

01:03:29

De heer Dijk (SP): Altijd. Als dat nog niet duidelijk genoeg was, dan zal ik het hier nogmaals herhalen. Dat hebben wij volgens mij al sinds 2014 herhaald, toen wij de tweede partij waren. Wij hebben dat altijd gewild, we hebben dat ook altijd aangegeven en zullen dat ook altijd blijven willen. Ik moet er echter wel bij zeggen, wij zijn de afgelopen verkiezingen en die verkiezingen daarvoor wel één zeteltje teruggegaan, dus ons past wel enige bescheidenheid. U weet wat u aan ons heeft en u weet ook wat voor partij we zijn. We zullen eigenlijk nooit stoppen met langs die deuren gaan en aankloppen om met mensen in gesprek te gaan en ze zoveel mogelijk bij de politiek van Groningen betrekken. U weet wat u aan ons heeft en u weet precies wat we willen.

01:04:10

Voorzitter (Burgemeester Schuiling): Anderen nog? Nee? Dank. Dan kom ik bij Jetje Jacobs van de VVD.

01:04:23

Mevrouw Jacobs (VVD): Dank u wel, Voorzitter. Een week geleden gingen de stembussen bijna dicht en waren we vol verwachting wat de avond en nacht ons zou brengen. De avond was het sluitstuk van een faire en positieve campagne die we de laatste weken gelukkig zonder de coronabeperkingen hebben kunnen voeren. Daar wil ik elke partij een compliment voor geven. Als VVD hebben we ruim drie zetels gehaald en dat vinden we natuurlijk heel erg jammer. We hebben een groot sporthart en als sporter wil je niets liever dan winnen en dan doet verliezen pijn. Als lijsttrekker van de VVD had ik natuurlijk ook op meer gehoopt en uiteraard hadden we dat verwacht. Wij zijn blij met de 54 procent van de kiezers die wel naar de stembus is gegaan en we betreuren het dat 46 procent niet naar de stembus is gekomen. Wij denken natuurlijk dat daar ook onze vierde, vijfde en mogelijk zelfs zesde zetel in had gezeten. We blijven ten slotte de club van positieve mensen. Ik kan me zomaar voorstellen dat meerderen in deze zaal dezelfde gedachten hebben, dan wel een volstrekt andere. We zijn er ook trots op dat er meer mensen op de VVD hebben gestemd dan in 2018, maar we zijn realistisch over onze positie met drie zetels. Uiteindelijk gaat het om de verdeling van de zetels en als we daarnaar kijken, dan zien we dat we de komende periode weer met twaalf partijen in de raad zitten en dat GroenLinks wederom de grootste is. Wij willen GroenLinks hier van harte mee feliciteren. Immers, de grootste blijven is moeilijker dan de grootste worden. Daarnaast feliciteren wij de Partij voor het Noorden met de nieuwe plek in deze raad en natuurlijk de winnaars, de Partij voor de Dieren en Student en Stad. Wij koesteren de vrijheid in ons land om een partij op te mogen richten zolang de wet het niet verbiedt en om mee te doen aan deze democratische wedstrijd. Het siert ons dan ook niet om te klappen als iemand niet over de finishlijn komt. Het enige wat helpt zijn dappere volksvertegenwoordigers die in de raad strijden tegen abjecte ideeën en gezagsondermijnende standpunten. Wij liberalen staan daarvoor. De VVD was blij te horen dat de fractie van GroenLinks, Matthias Gijsbertsen bereid heeft gevonden het informatieproces te leiden, een kundig bestuurder met veel kennis van en over onze gemeente. De kiezer heeft gesproken en heeft laten zien dat ze in onze gemeente een groot

vertrouwen heeft in GroenLinks. Dat betekent dat het wat ons betreft logisch is dat het nieuwe bestuur voor een groot deel voortgaat op de ingeslagen weg. De VVD vindt het belangrijk dat de komende periode in ieder geval de volgende punten centraal staan. Prominente aandacht voor duurzaamheid, groen, klimaatadaptatie en energietransitie. We willen snel en slim verduurzamen, zodat we minder afhankelijk zijn van Gronings en Russisch gas en zodat energie betaalbaar blijft voor de inwoners van Groningen, waarbij we oog hebben voor de hele keten, waarbij we samenwerken met kennisinstellingen en bedrijfsleven. Wat ons betreft geven we onze inwoners en onze ondernemers hierin nog belangrijkere rollen. Samen met onze inwoners, ondernemers en kennisinstellingen kunnen we wat ons betreft deze ontwikkeling een positieve boost geven en werkgelegenheid creëren. Essentieel voor de plannen in het komende college is het leggen van een verbinding tussen onze inwoners, ondernemers en verenigingen. Hoe richten we de participatie op? Wij denken graag mee hoe en op welk moment dat het meest effectief is. Het bouwen van woningen voor zoveel mogelijk mensen in zo veel mogelijk sectoren is essentieel om aan onze bouwopgave en wensen te voldoen. Wij vinden het belangrijk dat we zonder dogma's kijken naar deze grote uitdaging. Wij willen graag dat zoveel mogelijk mensen aan het werk gaan. Werk is zo veel meer dan een baan. Het is meedoen, het geeft invulling aan je leven, het maakt je trots en het maakt het mogelijk om een leven lang te leren. Wij zouden actief willen zoeken naar de behoeftes van het bedrijfsleven, zodat we nog een betere match kunnen maken tussen mensen die op zoek zijn naar een baan en bedrijven die op zoek zijn naar werknemers. Daarnaast is het van belang om te investeren in veiligheid en wij zouden graag willen dat de bevindingen uit het rapport 'Groningse Praktijken' een grote rol spelen in het formatieproces. Wij zien een grote stroom vluchtelingen uit Oekraïne op ons afkomen. Als VVD willen we deze mensen graag liefdevol opvangen. Dat betekent woonruimte, scholing, mogelijkheid om te werken en een plek in ons verenigingsleven. Kortom, meedoen in onze gemeente. Voor het behalen van goede resultaten en het verkrijgen van Haagse support is een sterke link met de landelijke politiek van groot belang. Wij zien dat de samenleving in hoog tempo polariseert. Wat ons betreft kiezen we voor een college dat de hele raad verbindt, waarin plek is voor links en rechts, progressief en conservatief, waarbij logischerwijze het zwaartepunt aan de progressieve kant ligt. Laten we een goed voorbeeld geven met een inclusief college. Het wordt een uitdaging om een stem te geven aan de 46 procent die niet is komen stemmen. Buiten dit debat denken we graag mee hoe we deze stem kunnen laten klinken. De VVD hoopt dan ook van harte dat wij met elkaar de volksvertegenwoordiging willen zijn voor de 46 procent die niet hebben gestemd. Wij wensen de informateur als eerste van harte beterschap toe en dan veel wijsheid met zijn opdracht. Dank u wel.

01:09:31

Voorzitter (Burgemeester Schuiling): Dank u zeer. Zijn er vragen aan de VVD? Dat is niet het geval. Dan kom ik bij Steven Bosch van Student en Stad.

01:09:45

De heer Bosch (Student en Stad): Ja, dank u wel, Voorzitter. De inwoners van Groningen hebben hun stem uitgebracht en laten weten welke visie, ideologie en overtuigingen zij zien om Groningen klaar te maken voor de toekomst. Als gekozen volksvertegenwoordiger ben ik dan ook vereerd, maar de lage opkomst stemt mij ook nederig. Ondanks dat het wat hoger is

dan vier jaar geleden en iets hoger dan landelijk, is nog steeds bijna de helft van onze inwoners niet naar de stembus gegaan. Dat betekent ten eerste dat de volksvertegenwoordigers die hier zitten verre van absoluut verkozen zijn en daar ook naar zullen moeten handelen. Ten tweede betekent dat ook dat dat een uitdaging is voor de komende vier jaar om de positieve betrokkenheid van onze inwoners te vergroten. Student en Stad leest in de uitslag een progressieve, sociale en groene gemeente. De partijen die progressief, sociaal en groen zijn, zijn groter geworden of blijven groot. Vanuit hier ook felicitaties aan de Partij voor de Dieren, Partij voor het Noorden en ook aan GroenLinks, die – heel knap – wederom ruim de grootste is. De kiezer wil groen, de kiezer wil sociaal, de kiezer wil progressief, klaar voor de toekomst en jong. Het is hier al vaak gememoreerd, dat het heel erg bijzonder is dat er volgende week een raad wordt geïnstalleerd, met meer vrouwen dan mannen. Heel erg goed, maar ook zijn er heel erg veel jonge mensen gekozen. In de jongste gemeente van Nederland is dat wat Student en Stad betreft ook heel erg goed. Wat we ook zien, is dat partijen die constructief zijn en zich constructief opstellen, worden beloond door de kiezer en partijen die dat niet doen weinig of geen voet aan de grond krijgen in Groningen. Dat constructieve verbindende verhaal, dat past wat ons betreft heel erg goed bij Student en Stad. Ik ben dan ook heel erg trots op onze uitslag en trots dat ik naast mij twee fantastische collega's volgende week mag gaan verwelkomen. Trots dat wij zo veel jonge mensen hebben weten te enthousiasmeren en naar de stembus te krijgen met positiviteit, maar ook door de grote problemen van onze generatie te benoemen. Onze generatie heeft namelijk te dealen met een klimaatcrisis, heeft te dealen met een wooncrisis en heeft te dealen met gemiddeld gezien veel slechtere mentale gezondheid. Dat vraagt dan ook politieke actie. Dat moet. In die fase zijn wij nu beland. We mogen aan de slag voor onze inwoners en we mogen de grote problemen van onze generatie gaan oplossen, met opgeheven hoofd. Dan ben ik er ook van overtuigd, dat alle twaalf partijen die hier zitten, hier zitten om Groningen mooier en beter te maken. Student en Stad staat open voor een samenwerking die recht doet aan een progressief, sociaal, groene en jonge blik om Groningen klaar te maken voor de toekomst.

01:13:09

Voorzitter (Burgemeester Schuiling): Dank u zeer. Vragen aan Student en Stad? Meneer Dijk.

01:13:16

De heer Dijk (SP): Wat verstaat Student en Stad ongeveer onder progressief?

01:13:22

De heer Bosch (Student en Stad): Student en Stad bedoelt daarmee, dat wij vooruit willen en niet willen blijven hangen in dogma's van de twintigste eeuw. Groningen klaar maken voor de toekomst.

01:13:42

De heer Dijk (SP): Zoals? Dogma's?

01:13:45

De heer Bosch (Student en Stad): Echt stappen zetten op het gebied van klimaatbeleid is bijvoorbeeld één van de voorbeelden van wat wij verstaan onder progressief beleid.

01:13:56

Voorzitter (Burgemeester Schuiling): Anderen nog? Nee, dat is niet het geval. Dan kom ik bij de fractie van de ChristenUnie, Inge Jongman.

01:14:05

Mevrouw Jongman (ChristenUnie): Ja, dank u wel, Voorzitter. Het is alweer een paar weken geleden, maar alle straten, wijken en dorpen kleurden groen, blauw, rood, oranje, wit en geel. Heel veel kleuren van de regenboog zagen we en soms kwamen we elkaar tegen en stonden we gebroederlijk of gezusterlijk naast elkaar. Campagne voeren is zwoegen en zweten en dan hopen dat je resultaat van je inspanningen gaat krijgen. We waren daar allemaal met één doel bezig, namelijk voor de inwoners, idealen vanuit onze partijpolitieke overtuigingen realiseren. Daarom wil ik degenen die zetels erbij gekregen hebben, de Partij voor de Dieren en Student en Stad en degenen die nieuw in ons midden zijn, Partij voor het Noorden, van harte feliciteren met het behaalde resultaat. Uiteraard ook een felicitatie voor GroenLinks, die de positie als grootste partij behouden heeft. Dat is ook een knappe prestatie geweest. Ook degenen die zetels hebben behouden met daarbij ook stemmenwinst, ook een felicitatie voor die prestatie. Wie zetels verloren heeft, ik leef met jullie mee, want ik weet hoe het voelt. We spreken over een hoge opkomst met 54 procent. Iedereen heeft het al genoemd, maar 45 procent stemt dus inderdaad niet. Die exacte redenen van het niet-stemmen kunnen wij hier vandaag niet analyseren, want ondanks stemkaarten, verkiezingskranten, stemborden, oproepen om vooral te gaan stemmen en flyerteams – die ik net al benoemde – is de boodschap om te gaan stemmen niet angekommen en dat blijft wel een gezamenlijke opgave die we te vervullen hebben. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat mensen wel hun stem uitbrengen? Dat betekent ook hard bouwen aan vertrouwen en dat begint ook hier, tenminste de volgende week, als een nieuwe gemeenteraad geïnstalleerd wordt. Wij nemen deze opdracht echt heel serieus, want kwetsbare groepen stemmen vaker niet. Laten we allemaal, ook te beginnen bij onszelf, deze groepen ook de komende vier jaar vertegenwoordigen. Daarnaast is een plaats in de gemeenteraad er om voor alle inwoners van betekenis te zijn, want alle partijen dienen het algemeen belang te dienen en niet alleen de mensen die op jou of op jouw partij gestemd hebben. Wat ons betreft is dat ook agendapunt nummer één om dat de komende periode ook verder op te pakken. Als je de verkiezingsuitslag vergelijkt met een landschap, dan is er wat ons betreft geen sprake van een aardverschuiving, maar wel accentverschuivingen. Wat zegt de kiezer daarin richting ons? Wij zien geen eenduidig antwoord op deze vraag, maar richting Student en Stad zou ik, met al hun moties met titels van Hollandse hits, willen zeggen: 'Ik wou dat ik jou was'. De coalitie van de afgelopen periode heeft geen meerderheid meer en heeft een drietal zetels verloren. Een nieuwe partij heeft zich aangediend en het groene geluid van de Partij voor de Dieren heeft zich versterkt. Dan is vooral de vraag, hoe verder? Het zijn beladen tijden; er gebeurt veel in de wereld om ons heen. Er is behoefte aan een betrouwbaar bestuur dat er is voor de mensen en niet andersom. Een bestuur dat kan luisteren en zich in kan leven. Een bestuur dat van de nuance is en van de verbinding en nooit grijpt naar het instrument van polarisatie, maar voor de toekomst weloverwogen keuzes kan maken, want er zijn vele, vele uitdagingen voor onze gemeente. Huizen bouwen voor jongeren, voor dak- en thuislozen, voor starters en ouderen. Dat is een thema dat door iedereen, en ook door ons als ChristenUnie, benoemd is in de hele campagne. Echter, ook samenwerken in vertrouwen als college en raad en inwoners en

samen gaan voor een gemeente met een agenda die inwoners verbindt en waar oog is voor elkaar. Dat is de boodschap wat ons betreft. Er zijn vele combinaties te maken en iedereen die kan rekenen, die kan dat doen. Wij tellen met twee zetels deze keer anders mee in de rijtjes dan eerder. Wij zijn van zesde partij de negende partij geworden, maar hebben wel grotendeels onze achterban behouden. Ondanks onze plaats in de rij willen we wel aangegeven nogmaals verantwoordelijkheid te willen dragen. Gezien onze politieke stabiliteit, niet alleen de afgelopen periode, maar ook al die jaren ervoor, zijn wij een betrouwbare en degelijke partner. Onze christelijk-sociale idealen willen wij verder brengen door middel van zorg voor de schepping, door middel van zorg voor onze kwetsbare inwoners in een bloeiende samenleving met inwoners die voor elkaar klaar staan en tegelijkertijd een overheid die een schild voor het kwetsbare is. Onze deur staat daarom open voor een gesprek over het dragen van verantwoordelijkheid met een ChristenUnie-blauwe tint. Rest ons nog even over de opdracht. In die geformuleerde opdracht kunnen wij ons vinden en wij wensen GroenLinks wijsheid, succes en zegen toe nu er een verantwoordelijke taak op hun schouders rust. Wij wensen iedere partij een goed gesprek bij de informateur toe om daarmee deel uit te mogen maken van de verkenning tot een nieuw dagelijks bestuur van onze prachtige gemeente Groningen, zodat al die politieke inhoud van betekenis kan zijn voor alle inwoners in onze wijken en dorpen, van Lellens tot Noordlaren en van Middelbert tot Hoogkerk. Laat ons Groningen ook een Groningen voor iedereen zijn en blijven, met al die veelkleurigheid die ons kenmerkt en daarin samen politiek van waarde zijn. Dank u, Voorzitter.

01:19:21

Voorzitter (Burgemeester Schuiling): Dank u zeer. Het was bijna een nieuw volkslied. Van Lellens tot enzovoort. Meneer Dijk wilde u al een vraag stellen tijdens, maar u heeft het helemaal weer verduidelijkt in de loop van het betoog, dus daarmee vervalt de vraag. Zijn er andere vragen aan de ChristenUnie? Nee, dat is niet het geval. Dan kom ik bij Jalt de Haan van het CDA.

01:19:59

De heer De Haan (CDA): Ja, Voorzitter, dank u wel. Ik hoop niet dat de felicitaties gaan vervelen, maar natuurlijk ook vanuit het CDA felicitaties aan de winnaars van deze verkiezingen. Ten eerste natuurlijk aan GroenLinks. Inderdaad knap hoe zij toch weer de tweede partij zijn geworden. Ik denk dat velen misschien dat afgelopen maanden niet altijd gedacht hebben. Zelf zijn jullie er volgens mij wel in blijven geloven en terecht. Ja, een goede en mooie prestatie. Ook een mooie prestatie van de Partij voor het Noorden, Student en Stad en de Partij voor de Dieren. Gefeliciteerd met jullie winst. De rest van de partijen zijn inderdaad stabiel gebleven of hebben een zetel verloren en daarmee zijn wat mijn fractie betreft, toch echt grote verschuivingen in de Groningse politiek uitgebleven. Ja, dan over ons eigen resultaat. Misschien was het te zien op de verkiezingsavond, maar we waren toch wel wat tevreden. We hadden de peilingen gezien, er waren signalen over halveren en als je dan stabiel blijft, twee zetels behoudt, dan mag je tevreden zijn. Natuurlijk had het CDA gehoopt op die derde zetel. Ook deze verkiezingen waren we er net als de vorige gemeenteraadsverkiezingen slechts 300 stemmen verwijderd van zo een restzetel, maar ik ben dankbaar voor al die 5.243 stemmen op het CDA. Vanuit mijn kant toch ook even een dank aan mijn fantastische team, al die vrijwilligers die daarbij geholpen hebben, die langs

de deuren zijn gegaan en in gesprek zijn gegaan met onze inwoners. Ja, en speciale dank toch ook aan één van mijn campagneleiders – ik wil hem toch noemen – Izaäk van Jaarsveld. Hij stond op plek twee en het was natuurlijk pittig dat hij er niet in kwam. Hij heeft het afgelopen halfjaar niet stilgezeten en keihard gewerkt, dus nogmaals ook vanuit deze kant dank. Ja, en ook dank aan wat mij betreft de twee beste raadsleden van het CDA van de afgelopen acht jaar van Groningen. René Bolle – hij heeft hem ook gewonnen – maar ook Herman Pieter Ubbens past wat mij betreft zeker in dit rijtje. Zij hebben met zijn tweeën het CDA-geluid hier in Groningen duidelijk laten klinken. Ze zijn opgekomen voor een sportief Groningen, wat er netjes bij ligt. Ik denk dat iedereen wel gezien heeft dat ze de controlerende taak van de raad serieus hebben uitgevoerd. Ja, aan het einde van zo een campagne ben ik toch ook blij dat de campagne erop zit en dat heeft dan ook wat mij betreft echt te maken met de haat die misschien velen van ons de afgelopen maanden over ons heen hebben gekregen. Velen zullen het herkennen. Ikzelf had veel opmerkingen over mijn christelijke geloof. Mijn collega Atkin Armut – niet Amrut, jongens. Het is Armut, ik zeg het ook nog vaak verkeerd – die vaak opmerkingen kreeg over haar afkomst. Echter, ook tijdens debatten collega-raadsleden van ons die toch soms wel vervelend bejegend worden. Daarmee zijn we, denk ik, ook allemaal geconfronteerd met de realiteit, namelijk dat vertrouwen in de politiek – waar het vandaag al veel over gegaan is – richting Den Haag laag is, maar ook richting ons blijkbaar en misschien terecht. We zien het aan de opkomst. Het is ons met elkaar, met zijn allen, niet gelukt om mensen in bijvoorbeeld de noordelijke wijken echt aan te spreken. Daar ligt dan ook echt een verantwoordelijkheid voor iedereen, van SP tot VVD. Mijn partij, het CDA, heeft in de verkiezingsstijd ook wat ideeën daarover opgeschreven in een pamflet: een betrouwbare en een dienstbare overheid en om echt als politiek en als overheid dicht bij mensen te gaan staan. We hebben vandaag meer goede ideeën gehoord, dus ik denk dat het een goede opdracht is om als nieuwe raad straks ook te kijken, hoe we dat de komende jaren kunnen oppakken. Toch heeft het niet alleen, denk ik, met dat wantrouwen in de politiek te maken. Je ziet wel dat dat wantrouwen al veel langer laag is en toch is die opkomst met Tweede Kamerverkiezingen een stuk hoger. Ja, het heeft toch met meerdere dingen te maken. Dan de thema's. Wat zijn nu de thema's die voor het CDA voor een volgend college belangrijk zijn. Ten eerste gaat dat wat mij betreft echt over de armoede in onze stad. Ik wil niet accepteren en ik kan echt niet accepteren dat nog steeds één op de zes kinderen hier opgroeit in armoede. Ten tweede, de woningbouw. Wat het CDA betreft, zal er veel meer en sneller gebouwd moeten worden. Ten derde, de veiligheid in Groningen. Mevrouw Jacobs noemde het ook al even. Het rapport over de Groningse toestanden en praktijken maakt duidelijk dat we de komende jaren flink moeten investeren in die veiligheid. Ten vierde ook de energietransitie en de actualiteit van een hogere energierekening en de afhankelijkheid van Rusland die tonen des te meer aan dat we daar werk van moeten maken. Tenslotte hebben we net al wat gezegd over die betrouwbare en die dienstbare overheid. Het CDA vindt dat er een duidelijke en een evenwichtige opdracht ligt voor de informateur en wenst hem veel succes om de komende weken en maanden – hopelijk weken – te komen tot een stabiel college dat werk kan maken van de hier bovengenoemde thema's. Het CDA is natuurlijk bereid om verantwoordelijkheid te nemen, maar het ligt voor de hand dat eerst gekeken zal worden naar opties met vier partijen. Tenslotte, Groningen is erg succesvol geweest in het stemmen op een vrouw en

laten we er nu voor zorgen dat we over vier jaar succesvol worden in het stemmen op een partij.

01:25:17

Voorzitter (Burgemeester Schuiling): Dank u zeer. Zijn er vragen aan het CDA? Dat is niet het geval. In ieder geval zullen we de verkeerscontrole een klein beetje gaan opvoeren. Dan kom ik bij de Leendert van der Laan van de Partij voor het Noorden.

01:25:39

De heer Van der Laan (Partij voor het Noorden): Ja, dank, Voorzitter. We zijn erg blij, dat wij als enige nieuwkomer binnenkort in de gemeenteraad gaan aantreden. Dank ook voor alle felicitaties en felicitaties ook weer terug voor partijen die hebben gewonnen, voor partijen die gelijk zijn gebleven of partijen die iets gekrompen zijn, maar ook wel ongeveer hun positie hebben behouden. Het is altijd leuk als je een dag als vandaag een eerste thuiswedstrijd mag spelen en dat doe ik hier dan ook namens de Partij voor het Noorden in het provinciehuis. De meeste mensen weten welke kwinkslag ik dan maak. We hebben veel gemeenschapsproblemen op te pakken. Het is al vaak genoemd: de wooncrisis, de energiecrisis, het gasdossier dat na tien jaar nog steeds niet is opgelost, de herindeling die met name in Haren nog steeds niet tot volle tevredenheid stemt, natuurlijk het armoedeprobleem, de jeugdzorg, Wet maatschappelijke ondersteuning et cetera et cetera. Ook de lage opkomst bij de verkiezingen en beperkte inwonersparticipatie is alarmerend. Dat mogen we ons allemaal aantrekken. Als gemeenteraad moeten wij wel de legitimiteit houden van voldoende mensen die nog gaan stemmen, het is ook al een paar keer gezegd. Tegelijkertijd behoren wij als gemeente Groningen tot de grootste gemeenten van Nederland en zijn wij een grote internationale stad omringt door prachtige dorpen en een landschap van onschatbare waarde. We zullen dus met een zekere trots als gemeenteraad de problemen te lijf moeten gaan, in de wetenschap dat er voor elk probleem een oplossing is. Met de kennis van de mensen die wonen en werken in onze gemeente moeten we dan ook het voortouw durven nemen als gemeente en kunnen we een heel eind komen, maar dan moeten we ook vooral naar buiten durven te kijken. Er is zoveel meer dan Groningen. Betera verbindingen, die het ons mogelijk maakt om sneller onze oosterburen te bezoeken en onze vrienden in de Randstad en Twente, zijn hard nodig. We denken aan de Lelylijn, de Wunderline en de Nedersaksenlijn. Ook de noordelijke samenwerking kan en moet nog veel beter. Gelukkig heeft de Groningse universiteit laten zien dat het ook zijn weg kan vinden in Friesland en Drenten. De Partij voor het Noorden denkt dat we goud in handen hebben en wil dan ook graag constructief meedenken, daar waar mogelijk. We zijn tenslotte één van de winnaars, zowel als enige nieuwkomer als grootste procentuele stijger. Tegelijkertijd willen we ook dat de inwoners nu echt mogen en moeten meedoen, dat de mening van onze inwoners wordt gehoord en dat er wordt geluisterd. Dat zal zeer veel tijd gaan kosten en niet alleen voor de raad, ook voor het ambtelijk apparaat. Dat is een andere mindset en een andere inrichting van je organisatie die heel, heel intensief zal zijn. Het is nogmaals nodig dat onze inwoners nu echt mee gaan doen. We moeten voorkomen dat we ons straks gaan opsluiten in het nieuwe mooiste stadhuis van Nederland en dat we denken, wij weten wel wat goed voor u is, of de wijsheid in pacht hebben. Laten we kritisch zijn en ons niet gedragen als [onhoorbaar] partijen van Den Haag of als [onhoorbaar] bedrijven van het nieuwe college; geef dualisme echt een kans. Den Haag heeft niet het beste met Groningen

voor. Denk aan het gasdossier, denk aan de jeugdzorg, maar denk ook aan de dreigende sluiting van Hartchirurgie UMCG. Laten we samenwerken waar het kan. De Partij voor de Dieren gaf al een mooie voorzet. Dat hoeft niet direct in een breed gedragen collegeakkoord, maar het kan wel natuurlijk, zeker op onderdelen. Gun de oppositie in ieder geval ook een rol, zodat ook zij hun achterban en hun kiezers kunnen behagen, want kiezers daar moeten we zuinig op zijn. Laten we hun stemmen bewaken en het vertrouwen van de kiezers niet beschamen. Wij wensen GroenLinks, Matthias Gijsbertsen in het bijzonder, veel beterschap en vooral wijsheid in zijn nieuwe rol als informateur. Tot zover, Voorzitter.

01:29:50

Voorzitter (Burgemeester Schuiling): Dank u zeer. De volgorde was net omgekeerd volgens mij, maar desalniettemin. Zijn er vragen aan de Partij voor het Noorden? Nee, dan als laatste de Partij voor de Vrijheid, Dennis Ram.

01:30:15

De heer Ram (PVV): Dank u wel, Voorzitter. Ja, de PVV als het conservatieve toetje in het feest van onze democratie. Felicitaties aan de overwinnaars, de Partij voor het Noorden, de Partij voor de Dieren en Student en Stad en natuurlijk ook GroenLinks als grootste partij. Wat hebben wij nog hieraan toe te voegen na al deze woorden? Nu, van een PVV'er mag u verwachten dat wij altijd zeggen wat we denken. Als u mij betrapt met meel in de mond, Voorzitter, dan mag u mij waarschuwen en dan zeg ik direct mijn lidmaatschap van mijn partij op – voor zover dat kan – dus let erop.

01:30:56

Voorzitter (Burgemeester Schuiling): Niet te uitdagend, hè.

01:31:06

De heer Ram (PVV): De PVV bedankt de kiezer voor het gestelde vertrouwen; een zwaarbevochten zetel. Ja, we hebben ons toch gehandhaafd. We zijn een blijvende factor geworden in Groningen en daar zijn we trots op. De enige sociaal-conservatieve partij in een versplinterd politiek landschap. Door die versplintering is bijna 3,5 procent van de stemmen verloren gegaan die niet vertegenwoordigd zijn in de raad, bijna twee zetels op rechts. Dit komt bovenop de 45 procent die niet gestemd heeft. Voorzitter, de opkomst is desastreus laag te noemen. Enkele oorzaken wil ik zometeen benoemen. De legitimiteit van onze representatieve democratie staat onder druk. Op het moment dat de helft van de raad een coalitie vormt, is het maar een kwart van onze stemgerechtigden. De vraag is dan: hoe legitiem is dan een meerderheidsbesluit? Onze partijfilosoof Martin Bosma heeft 15 februari een mooi betoog gehouden over democratie. Hij is het democratisch geweten van onze partij. Hij noemde de huidige situatie in onze democratie 'de dictatuur voor de hoogopgeleiden' en niet zonder reden, omdat een aantal politicologen en wetenschappers een aantal – 300 – beleidswijzigingen hebben onderzocht en die bevooroordeelden voornamelijk hoogopgeleiden. Nu, die hoogopgeleiden zijn voornamelijk links en zitten in de media, de vakbond, het onderwijs, enzovoort. Zij gaan naar de stembus in onze gemeente. De laagopgeleiden en de andersdenkenden voelen zich niet vertegenwoordigd, benadeeld, onrecht aangedaan of soms zelfs gediscrimineerd. Bijvoorbeeld met het coronatoegangsbewijs of als het gaat om statushouders. De toenemende polarisatie is ook voor ons een zorg, Voorzitter. De demonisering die wij hebben ondervonden, ook in deze verkiezingen, hebben wij zichtbaar aan den lijve ondervonden. Wij hebben een hele

zichtbare verkiezingscampagne gehad. We zijn door de wijken gegaan, met een geluidswagen zelfs, en dan zie je een aantal hele leuke reacties en juichende PVV'ers die ons dan eindelijk een keer in de wijken zien, om het zo maar te zeggen. Echter, ook een aantal mensen die behoorlijk agressief reageren, met stenen gooien en dat soort zaken. Daar schrok ik wel van, als je ziet wat het effect is van demonisering in een gepolitiseerd landschap. Ik zal verder geen persoonlijke voorbeelden noemen, maar een ander voorbeeld is: wij hebben vrijwilligers die bij het FNV hebben gezeten en daar zijn weggestuurd, simpelweg omdat ze sympathie hebben voor de PVV. Een andere oorzaak die wij hebben gezien, bijvoorbeeld een mevrouw in Hoogkerk werkt voor het COA en stemt PVV landelijk en ziet dan statushouders een huis krijgen en duizenden euro voor de inrichting, terwijl haar volwassen zoon nog steeds bij haar woont en al tien jaar wacht op een sociale huurwoning. Dit soort gevoelens van onrecht leven in onze gemeente. Of een andere man, hij stemt ook PVV, had grote twijfel om toch naar de stembus te gaan. Hij heeft overlast van jongeren, baksteen door het raam, jongeren nergens meer te vinden en vervolgens geen gehoor bij de gemeente. Deze man gaat met pensioen binnenkort en gaat emigreren naar Noorwegen. Dit is wat er speelt, ook in onze wijken. Als het gaat om de verbinding zoeken, dan ligt daar een hele grote uitdaging. Daar past het juichen bij de stemuitslag voor een partij als Forum, dat die niet in de raad komt, niet bij. Ik vind dat geen feest van democratie. Dat mogen we ons toch wel aantrekken met zijn allen, volgens mij. Een ander voorbeeld, waar de hoogopgeleiden dan ook weer voordeel krijgen, is de recente compensatie van de energierekening. Ook daar komt dan weer de hoger opgeleide het beste ervan af. Goed, de ontevreden kiezer ervaart desillusie, mede ook door andere informatiebronnen en een andere manier van sociale media wellicht en de polarisatie schrijdt voort. De oplossing is volgens onze partij direct contact met de kiezer; de wijken in en onderzoeken waarom mensen niet naar de stembus gaan en dan direct in gesprek. Laten we als raad een straat uitkiezen, waar bijna niet gestemd is en laten we dan met zijn allen eens het gesprek aangaan over hoe mensen dit beleven en waarom ze dit niet doen. Voorzitter, dan de duiding van de verkiezingsuitslag zelf. Lokaal wint en wij vinden dan ook dat de lokale partijen een echte kans moeten krijgen bij de coalitieonderhandelingen. Als je dan de brug wil slaan naar de kiezer toe en ook naar de kiezers die niet gekozen heeft, dan moet je denk ik ook een brede coalitie creëren en niet alleen een ideologische, zoals een aantal partijen al heeft genoemd. Juist die keuze voor een zwaar ideologische coalitie zal, in onze optiek, de kloof alleen maar groter maken in onze samenleving en in onze gemeente. Daarom roepen wij op tot een bredere coalitie en geef lokaal dan ook een kans. Dank u wel, Voorzitter.

01:37:37

Voorzitter (Burgemeester Schuiling): Dank u zeer. Zijn er vragen aan de heer Ram van de Partij voor de Vrijheid? Dat is niet het geval. Zijn er nog - Ja, sorry. Mevrouw De Wrede.

01:37:49

Mevrouw De Wrede (Partij voor de Dieren): Ja, dank u wel, Voorzitter. Ik had twee vragen voor de heer Ram. In de eerste plaats wijst hij op de door hem als problematisch ervaren polarisatie in de samenleving en de haat of in ieder geval de stokken en stenen waarmee naar PVV-auto's is gegooid. Is de heer Ram het met ons eens, dat die polarisatie volgens sommigen toch ook wel mede is veroorzaakt door de toonzetting en de inhoud van de woordvoeringen van partijen als PVV en het Forum? Trekt hij wat dat betreft daar ook zelf

het boetekleed aan? De tweede vraag betreft de dame met de volwassen zoon die nog steeds thuis woont en die dan wel ziet hoe een statushouder een huis krijgt. Is de heer Ram het met ons eens dat het woningtekort, wat zeer zeker een feit is, niet wordt veroorzaakt door statushouders maar andere oorzaken heeft en dat het toch wel een kwalijk frame is om die twee dingen nu even in één zin te gebruiken?

01:39:19

De heer Ram (PVV): Als het gaat om de polarisatie, vind ik dat je op basis van inhoud zeer scherp met elkaar moet kunnen debatteren. Daar heb ik helemaal geen enkel probleem mee. Het gaat om het frame dat we ook in de media opgeplakt – nu ja, de termen kent u wel – krijgen waar ik mij absoluut niet in herken. Ja, wij zijn een democratische partij, democratisch gekozen en we willen op inhoud het debat aan en ik zal ook constructieve voorstellen doen. In die zin herken ik me niet in wat mevrouw De Wrede daarover zegt. Kijk, wat ik wil vertolken zijn de gevoelens die leven. Als het gaat om de mevrouw die bij het COA werkt nota bene en dus ook echt met vluchtelingen werkt en die dan statushouders voorrang ziet krijgen, die gevoelens van onrecht leven. Dat is wat ik duidelijk wil maken, dat dat gevoelens zijn die spelen. Dan kunt u daar van alles van vinden, of dat onterecht of niet terecht is. Dan kunnen we van mening verschillen, maar die gevoelens die spelen. Wat ik bedoel met dat hardop zeggen, is dat je ook met deze groep mensen verbinding moet zoeken. De vraag is hoe de partijen, die inclusief zo een beetje op hun voorhoofd geschreven hebben, dat gaan doen? Hoe wil de nieuwe coalitie die kiezer gaan bereiken? Dat is een gevoel dat ik hier wil vertolken en duidelijk wil maken en ik zal me ook inzetten voor deze groep mensen.

01:41:11

Voorzitter (Burgemeester Schuiling): Mevrouw Bloemhoff.

01:41:13

Mevrouw Bloemhoff (PvdA): Ik had ook een vergelijkbare vraag. Het gaat over die verbinding die gezocht wordt en dan zou het denk ik wel goed zijn als er ook af en toe afstand wordt genomen van activiteiten die de PVV of het Forum doet. Als er wordt gezegd dat er een meldpunt linkse wetenschappers wordt opgericht, dan wordt dat nog weleens al heel eng ervaren. Of tribunaal die worden opgericht en politici, er zitten hier meerdere in de zaal, die bedreigingen ontvangen van uw electoraat. U noemt nu een aantal voorbeelden aan de ene kant, maar er zijn ook voorbeelden aan de andere kant en het zou goed zijn als je die dan in zijn geheel zou beschouwen. Als je een verbinding wilt zoeken, dan moet je dat soort gedrag te allen tijde – denk ik – afkeuren. Dat mis ik nog even in het antwoord op mevrouw De Wrede.

01:41:59

De heer Ram (PVV): Kijk, wij als Partij voor de Vrijheid nemen afstand van elke vorm van geweld of dreiging die door mensen wordt geuit. Wij zijn een absolute tegenstander van geweld. Dat is ook één van de redenen, waarom wij overlast en criminaliteit zodanig willen bestrijden. We zijn ook echt voor een veilige samenleving. Dat politici bedreigd worden, dat ervaar ik zelf ook. Ook op andere manieren trouwens. Ik kan de voorbeelden wel geven, maar dat kan ik u wel een andere keer vertellen. Ja, daar nemen wij volledig afstand van. Dat mag absoluut niet in een democratie plaatsvinden.

01:42:47

Voorzitter (Burgemeester Schuiling): Ja, dan kijk ik even of er nog een spijtoptant is, want anders gaan we naar de termijn, waarin GroenLinks als grootste fractie het voorstel doet voor de opdracht aan de informateur. Wenst iemand nog op de eerste termijn te reflecteren? Meneer Dijk.

01:43:17

De heer Dijk (SP): Ja, Voorzitter, toch een paar korte dingen die mij zijn opgevallen in ieder geval en er komen dan ook een paar vragen bij mij naar boven. Ik hoorde D66 duidelijk pleiten voor een sterkere overheid met meer regie. Dan rijst bij mij de vraag: op welke gebieden? Daar heb ik u een beetje naar gevraagd. Kijk, ik zit dan sterk te denken aan de zorg bijvoorbeeld, iets als Martinizorg wat failliet gaat. Wat de SP betreft, zorgen we dan voor minder markt en meer regie van de overheid. Of op het gebied van werk. De afgelopen periode is gestart met een flink aantal basisbanen en dat zouden er wat ons betreft nog veel meer kunnen zijn. Ook een gebied van wonen, als het gaat om erfpacht. U zit volgens mij ook precies tussen twee partijen die allebei zeggen: we willen 40 procent sociale huur. Ja, dan ben ik benieuwd hoe D66 zich daar daartoe verhoudt? Ik hoorde Student en Stad het hebben over progressief en dan gericht op de toekomst, zei u volgens mij. Ja, ik wil dan heel graag weten wat dat is, want ik denk niet dat er één partij hier is die niet gericht is op de toekomst. Er zijn weinig partijen die terug willen naar de negentiende eeuw of naar de vorige eeuw. Volgens mij verandert de wereld voortdurend en moeten we op zoek naar nieuwe oplossingen voor nieuwe problemen. De polarisatie van de ChristenUnie. Ik snap het als het gaat om polarisatie tussen mensen, maar ik denk dat polarisatie in een politiek debat kleur geeft aan een debat. Ik reageer er gewoon op, maar ik denk ook dat u dat ongeveer bedoelde. Ja, is het een goede vertaling? Nou, dat is mooi. Ik denk dat dat meer kleur geeft in een debat en daarmee ook voor mensen, de kiezer dus, duidelijker wordt welke voorkeur ze hebben en welke richting het op moet. Dan toch nog even over de opkomst, want bijna alle partijen hebben het genoemd en dan hoor ik, we moeten dat onderzoeken en we moeten daar aandacht aan besteden. Eigenlijk hoor ik alle partijen zeggen – bijna alle partijen – het verschil in opkomst tussen het noorden en het zuiden is wel heel groot. Dat klopt. Het is ongeveer dubbel zo hoog, soms is de opkomst wel drie keer zo hoog in het zuiden van de stad. Ik hoor iemand achter mij lachen, dan weet ik dat ik iets stoms zeg. Soms wel drie keer zo hoog. Ik wil alles onderzoeken, dat vind ik hartstikke goed, maar volgens mij kunnen we daar ook hier nu wel conclusies uittrekken. Ik heb dat geprobeerd te doen, net in mijn bijdrage, en volgens mij heeft dat alles en enkel en alleen te maken met sociaaleconomische klassenverschillen en voor welke groepen en klassen de overheid wel werkt en de politiek wel heeft gewerkt de afgelopen jaren. Dat is niet alleen maar hier in deze gemeente, maar zeker ook door rijksbeleid gestuurd en daar moeten we weerstand tegen bieden. Geeft dat nog aanleiding voor iemand tot reactie? Mevrouw De Wrede.

01:46:19

Mevrouw De Wrede (Partij voor de Dieren): Ja, ik vind het heel interessant wat de heer Dijk zegt. Ik ben wel benieuwd naar meer concrete maatregelen die hij dan zou willen nemen. Kunt u daar een aantal voorbeelden van geven?

01:46:31

De heer Dijk (SP): Ik denk dat de afgelopen jaren -- Ik heb het in mijn bijdrage ook genoemd

en mevrouw Bloemhoff zei het ook wijkvernieuwing. Het is wel heel vaak in westelijke, oostelijke en noordelijke wijken, waar wijkvernieuwing wel betekent dat mensen vijf jaar hun huis uit moeten, omdat het gesloopt gaat worden. Ik woon zelf in het zuiden van de stad, op die plek waar heel veel mensen naar de stembus gaan, daar slopen we geen villa's. Ik zeg niet dat we dat moeten doen, maar daar worden ook heel weinig sociale huurwoningen bijgebouwd. Ja, dat doet nogal wat met mensen. Wat de heer Ram net verteld, bijvoorbeeld over de opvang van statushouders. Ik vind dat hij er totaal krankzinnige ideeën op nahoudt. Dat mag. Nogmaals, dat mag, maar het zijn geen oplossingen. Het zijn wel reële problemen, waar mensen in noordelijke en westelijke en oostelijke wijken meer mee te maken hebben dan in zuidelijke wijken. Bij mij worden er geen statushouders in de straat opgevangen. Ik vind dat jammer. Het is ongeveer de minst diverse straten van Groningen, waar ik woon. Iedereen is middenklasse, roombleek, dubbele inkomens, allemaal twee auto's. Ja, ik meen het. Ik vind dat echt. Als we het hebben over inclusief en divers, dat probeerde ik u net allemaal te vragen, dan heb ik het daar over. Dan moeten we echt de komende jaren, als het aan de SP ligt – dat was ook mijn bijdrage – veel meer ons best doen om echt een inclusieve en diverse stad te worden die echt ongedeeld is. Dan moet er nog een hele hoop gebeuren. Als we dat echt doen en we weten echt weerstand te bieden tegen rechts rotbeleid uit Den Haag – en volgens mij zijn er een aantal partijen die dat kunnen hier – dan ben ik er echt heel optimistisch over dat je er echt voor kan zorgen dat mensen zich beter gehoord voelen en dat we ook echt daadwerkelijk beter hun belangen gaan dienen, dan heel veel belangen die de afgelopen jaar te veel bediend zijn van mensen die het niet nodig hebben.

01:48:15

Voorzitter (Burgemeester Schuiling): Zullen we wel proberen bij de kwalificaties die we over elkaars bijdrage geven, wat voorzichtig te zijn? Ja? Oké. We zetten gelijk de toon, dus moeten we ook even elkaar helpen. Dat alles gezegd zijnde, gaan we naar onderdeel twee. In het raadsinformatiesysteem hangt de voorgestelde opdracht aan de informateur. Ik geef het woord aan mevrouw Wijnja.

01:49:01

Mevrouw Wijnja (GroenLinks): Dank u wel, Voorzitter, en dank voor de inbreng van eenieder. Ik ben in ieder geval blij om te merken en te concluderen dat er een heleboel dezelfde dingen zijn gezegd en dat er in grote lijnen best wel eenzelfde analyse wordt gemaakt over wat er moet gebeuren en over waar de prioritering ligt. De heer Dijk zei net iets over de noordelijke wijken. Ik zal daar zo nog iets over zeggen, maar er is een reden dat we dat specifiek hebben opgenomen in deze opdracht. Dat stond er de vorige keer niet in, dus dat is niet voor niets. Het is natuurlijk zo dat als je deze gemeente kent en je weet hoe de gemeenschap hier in elkaar zit en je kijkt naar wat er gebeurt en wat er speelt, dat je wel een beetje idee hebt bij, waarom mensen dan niet komen opdagen bij het stemmen. Ik denk dus ook dat je daar wel voorzichtige conclusies uit kan trekken. Tegelijkertijd denk ik ook, willen we met elkaar goed weten, wat we moeten doen de komende jaren en daar ook echt stappen in zetten, is het wel relevant om het heel precies te weten. Dat is ook de reden waarom ik wel degelijk pleit voor onderzoek. Wat mij betreft kan het dus allebei waar zijn. Je kan al weten, dat je extra moet investeren in bepaalde wijken. Je kan al ongeveer snappen, waarom een deel van de mensen daar afhaakt. Ik denk dat wat de heer Ram net zei over zo

een voorbeeld; het is heel goed als allerlei voorbeelden en zorgen die mensen hebben hier genoemd worden. Dat is het punt volgens mij helemaal niet. Het punt is of waar mensen zich zorgen over maken of waar ze boos over zijn, klopt met de werkelijkheid. Dan vind ik het ook onze verantwoordelijkheid om mensen dan te vertellen, waar hun problemen daadwerkelijk door veroorzaakt worden. Om polarisatie tegen te gaan, is dat wat mij betreft in ieder geval ook een belangrijke verantwoordelijkheid die we hier hebben, om dat te blijven doen. Dan kun je nog lang en breed discussiëren over hoe je dan vervolgens vindt dat het probleem opgelost moet worden, maar dat begint en eindigt volgens mij wel daarbij. Ik ben in ieder geval blij om te horen dat iedereen zegt, het is onze gezamenlijke verantwoordelijkheid om iets te doen aan die kloof die we allemaal zien. Wij hebben daar specifiek iets over opgenomen in de opdracht, omdat we al graag willen kijken naar de vraag: hoe kunnen we nu onze inwoners al een plek geven in het formatieproces. Dat is niet een makkelijke opdracht en daarom staat hij er ook in. U heeft hem ook allemaal gekregen, omdat ik ook heel graag u wil verzoeken om daarover na te denken, hoe we dat op een goede manier kunnen doen en hoe we dat voor zoveel mogelijk van onze inwoners kunnen doen? Het is natuurlijk maar één stapje in een veel grotere opdracht, maar we vinden het wel belangrijk om dat met elkaar te markeren en dat kunnen we op deze manier al doen. Dan staat er bij vier nog: "Aandacht besteden aan de gemeentelijke opgave voor de komende raadsperiode" en dan staat er tussen haakjes "Aan te vullen met thema's uit het duidingsdebat", dus ik hoop dat u mij toestaat om daar een aantal dingen op te nemen die ik gehoord heb en waarvan ik dacht, daar zijn waren meerdere mensen het over eens. In ieder geval de klimaatcrisis, de woningcrisis, de tweedeling die we zien en ongelijkheid bestrijden, wijk- en dorpsgericht werken, verbinding in tijden van polarisatie, de betrokkenheid van onze inwoners en zeggenschap en democratisering. Tot zover.

01:52:34

Voorzitter (Burgemeester Schuiling): Dank u zeer. Leidt de tekst van de opdracht plus de toelichting van de kant van mevrouw Wijnja nog tot nadere duiding? Is er nog behoefte aan verdere opmerkingen? Nee, dat is niet het geval. Mag ik daaruit concluderen dat met de aanvulling die onder vier is gegeven, met wellicht nog wat nadere specificatie, dit de opdracht wordt namens u allen aan de informateur? Ja, dan concluderen we dat. Daarmee denk ik dat we gekomen zijn aan het einde van dit duidingsdebat. Rest mij om de informateur, die meekijkt van af zijn ziekbed, in de eerste plaats heel veel succes te wensen bij zijn informatiepoging. Ik zou zeggen, neem geen voorbeeld aan Haagse praktijken, maar doe het gewoon op zijn Gronings en dan weten we de regel: Groningen constant, behoud voor het land. Dan kunnen ze er nog eens een keer wat van leren. Ik heb er alle vertrouwen in, Matthias, dat het goed gaat en heel veel sterkte met het weer opknappen. Wij hebben natuurlijk ook vlak voor deze vergadering kennisgenomen van de mededeling van wethouder Van der Schaaf dat hem – als het allemaal meezit – een koninklijke voordracht bereikt als waterschapsbestuurder. Daar zijn we met elkaar wel een beetje gemengd over. Ongelooflijk trots natuurlijk dat hij die voordracht gaat krijgen, maar ook wel een beetje weemoedig nu al, maar gelukkig is het nog niet zo ver en kunnen we nog lange tijd van zijn aanwezigheid genieten. Dat alles gezegd zijnde, danken wij de provincie weer voor de enorme gastvrijheid die wij in deze prachtige ruimte met alle service hebben mogen ondervinden.

01:55:12

Voorzitter (Burgemeester Schuiling): Nee, want er zijn meer mensen die meekijken vanaf een ziekbed, dus ik haast mij natuurlijk om dat te zeggen.

01:55:18

Voorzitter (Burgemeester Schuiling): Heel erg bedankt en ik sluit de vergadering.